

(ז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּדַבֵּר בֵּי שַׁחַת עַמּוֹךְ אֲשֶׁר הָעֵלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 ז ומליל יי עם משה אזל חות ארי חפיל
 עמך די אסקתא מארעא דמצרים:

ש"י • וַיְדַבֵּר • לשון קשי הוא, כמו (בראשית מב): "וַיְדַבֵּר אִתָּם קְשׁוֹת". לַךְ-רַד • (ברכות לב) רַד מַגְדִּילָתְךָ, לֹא נִתְּתִי לָךְ גְּדֵלָה אֶלָּא בְּשִׁבְלִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, נִתְּנָה מֹשֶׁה מִפִּי בַּיִת דִּין שֶׁל מַעֲלָה. שַׁחַת עַמּוֹךְ • שַׁחַת הָעַם לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא עַמּוֹךְ, עַרְב־רַב שֶׁקִּבְּלָתָּ מֵעַמּוֹךְ וּגְיִרְתָּם וְלֹא נִמְלַכְתָּ בֵּי, וְאָמַרְתָּ טוֹב שְׂיִדְבְּקוּ גְרִים בְּשִׁכְנָה, הֵם שַׁחְתּוּ וְהִשְׁחִיתוּ.

(ח) סָרוּ מִיָּהָר מִן-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָם עֲשׂוּ לָהֶם עֲגֹל מִפֶּסֶחַ וַיִּשְׁתַּחֲוּ-לוֹ וַיִּזְבְּחוּ-לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָעֵלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 ח סטו בפריע מן אורחא די פקדתנן עבדו
 להון עגל מתבא וסגידו לה וזבחו לה
 ויאמרו אליו דחלתך ישראל די אסקודך
 מארעא דמצרים:

(ט) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה רְאִיתִי אֶת-הָעַם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם-קִשְׁה-עֲרַף הוּא:
 ט ויאמר יי למשה גלי קדמי עמא דדין
 וקא עמא קשי קדל הוא:

ש"י • קִשְׁה-עֲרַף • מחזירין קשי ערפם לנגד מוכיחיהם וממאנים לשמע.

(י) וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִי וַיַּחַר-אִפִּי בָהֶם וְאֶכְלֶם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לָגֹי גְדוֹל:
 י וכען הניח בעותך מן קדמי ויתקף רוגזי
 בהון ואישיצננו ואעבד יתך לעם סגי:

ש"י • הִנֵּיחָה לִי • עדין לא שמענו שהתפלל משה עליהם, והוא אומר: "הִנֵּיחָה לִי"? אֶלָּא כֵּאֵן פֶּתַח לוֹ פֶּתַח וְהוֹדִיעוּ שֶׁהַדָּבָר תְּלוּי בּוֹ, שְׂאֵם יִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם לֹא יִכְלֶם (שמות רבה).

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(ט) קִשְׁה עוֹרָף. עם שאינו מקבל תוכחה, שכאשר באים להוכיחם הם מסובבים את פניהם, ומחזירין (מחזירים) את קשי ערפם לנגד מוכיחיהם, וממאנים לשמוע את דברי המוסר (באי): תורה י
(י) הִנֵּיחָה לִי וַיַּחַר אִפִּי בָהֶם. עדיין לֹא שָׁמְעֵנוּ שֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה עֲלֵיהֶם, וְהוּא אֹמֵר לוֹ 'הִנֵּיחָה לִי? אֶלָּא כֵּאֵן פֶּתַח לוֹ הַקִּב"ה פֶּתַח לְמֹשֶׁה, שְׁעֵדִיין יֵשׁ לָהֶם תְּקוּהָ, וְהוֹדִיעוּ בְּרַמְזוֹהּ זוֹ שֶׁהַדָּבָר תְּלוּי בּוֹ, שְׂאֵם יִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם לֹא יִכְלֶם: תורה יא

מגדולתך (ברכות לב). **בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְּנָה** (נגוף והורחק) **מֹשֶׁה מִפִּי בַּיִת דִּין שֶׁל מַעֲלָה** (תנחומא) (מהרש"א):
שַׁחַת עַמּוֹךְ. 'שַׁחַת הָעַם' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא 'עַמּוֹךְ', וְכִלּוּמַר: 'עֲמוּ שֶׁל מֹשֶׁה'; שֶׁכֵּף אָמַר לוֹ הַקִּב"ה: אוֹתָם עַרְב־רַב שֶׁקִּבְּלָתָּ מֵעַמּוֹךְ וּגְיִרְתָּם, וְלֹא נִמְלַכְתָּ בֵּי לִיטוּל עֲצָה מִמֶּנִּי, וְאָמַרְתָּ 'טוֹב שְׂיִדְבְּקוּ גְרִים בְּשִׁכְנָה' - עֲכָשִׁיו הֵם שַׁחְתּוּ וְהִשְׁחִיתוּ - וְקִטְּאוּ וְהִקְטִיאוּ אַחֵרִים עִמָּוְךָ וְלִכְּן גַּם נֶאֱמַר 'אֲשֶׁר הָעֵלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם', לְפִי שֶׁצִּירְפָם מֹשֶׁה לְעֵלְיִית יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם מִדַּעַת עֲצָמוֹ, כִּדִּי לְקַרְבָם אֵל הַקְּדוּשָׁה (מלבי"ם) [שמות-רבה: תורה ח

(ז) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה. כל מקום שנאמר רק לשון 'דיבור', בלא תוספת לשון 'אמירה' אחריו, לשון 'קושי' הוא, ומשמעו שדיבר בחומרה ובקשות נוקשה, כמו שמצינו: 'וַיְדַבֵּר אִתָּם קְשׁוֹת' (בראשית מב, ט) [כשבאו אחי יוסף אליו למצרים לקנות מזון, הכירם ודיבר אליהם קשות] (רא"ם):
 לַךְ רַד כִּי שַׁחַת עַמּוֹךְ. לֹא פִירֵשׁ לוֹ הַקִּב"ה מַה יַעֲשֶׂה בְּרַחְמוֹ, וּמִשְׁמַע שֶׁהִזְרִידָה עֲצָמָה הִיא עֵינָה הַצִּוּוּי, בְּכֵף רַמְזוֹ לוֹ הַקִּב"ה לְמֹשֶׁה: רַד מַגְדִּילָתְךָ, כִּי לֹא נִתְּתִי לָךְ אֵת הַגְּדֻלָּה אֶלָּא רַק בְּשִׁבְלִים, וְכִיּוֹן שֶׁקִּטְּאוּ יִשְׂרָאֵל אַף אֶתְּהָ מִתְּמַעַט